

GIDA KOMİTESİ'NİN “MUCİZE” ÇÖZÜMÜ ENFLASYONU DÜŞÜRÜR MÜ?

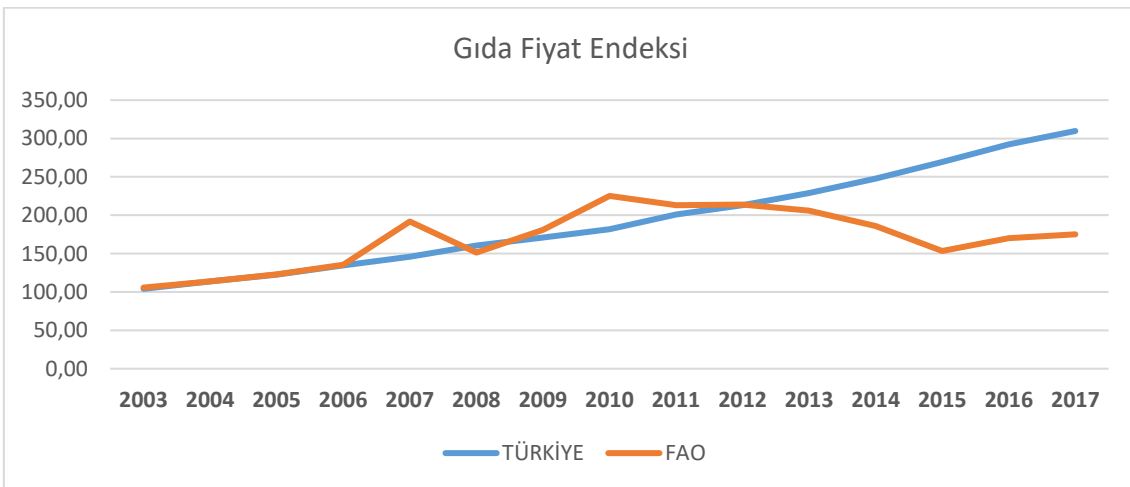
Celal Taşdoğan

TASAV Ekonomi Araştırmaları Merkezi

Küresel Gıda krizi olarak adlandırılan 2006-2008 döneminde ve 2010 yılında ortaya çıkan tarım ürün fiyatlarındaki artış ile birlikte gıda fiyatlarının enflasyon üzerindeki etkisi gündemde yerini almıştır.

Enflasyon oranlarında artış gözlenen Türkiye’de gıda fiyatlarının artışının yaratacağı soruna karşı bazı adımlar atılmıştır. Bu çerçevede uygulamaya geçirilen ilk “çözüm”, TÜFE içinde gıda ve alkolsüz içeceklerin payını düşürmek olmuştur. Bu pay, 2004 yılında yüzde 29 iken 2017 yılına gelindiğinde yüzde 21,77’ye düşürülmüştür. TÜİK endeks oluştururken ortalama gelir seviyesini esas alarak hanehalkları gıda harcamalarının gelirleri içindeki payı ile gıda ve alkolsüz içeceklerin TÜFE içindeki ağırlığını aynı kabul etmektedir (TÜİK,2017). Gıda ve alkolsüz içeceklerin endeks içindeki ağırlığının azalmasına rağmen gıda fiyatlarındaki artışın enflasyona etkisi azalmadığına göre Türkiye’de gıda fiyatları ve enflasyon arasındaki ilişki devam ediyor demektir. Dolayısıyla da ilk bakışta “çözüm”ün yeterli olmadığı görülmektedir.

Gıda Fiyat Endekslerindeki Değişim (2002 = 100)

Kaynak: FAO, Küresel Gıda Fiyat Endeksi (2017); TÜİK, Gıda ve Alkolsüz İçecekler Fiyat Endeksi (2017).

Yukarıdaki grafikte görüldüğü gibi küresel gıda fiyatlarında 2012 yılından itibaren azalma olmasına rağmen, Türkiye’de gıda fiyatlarındaki artış devam etmiştir. Grafikten elde ettiğimiz çıkarıma göre, 2012 yılından itibaren ABD doları cinsinden ifade edilen FAO (*Food and Agriculture Organization*) Gıda Fiyat Endeksi azalırken, TL cinsinden ifade edilen TÜFE içindeki gıda ve alkolsüz içeceklerin fiyat endeksi sürekli artmaktadır. Bu durum, Türkiye gündemi açısından oldukça yanıltıcı çıkarımlara neden olmaktadır.

Türkiye’de 2012 yılından itibaren döviz kurlarında şiddetli bir artış süreci ortaya çıkmış ve TL aşırı değer kaybetmiştir. 2012 yılında 1 ABD doları = 1,77 TL iken 2017 yılına gelindiğinde 1 ABD doları = 3,51 TL olmuştur (TCMB, 2017). Döviz kurlarında ortaya çıkan yaklaşık yüzde 50’lik bir değer kaybı doğal olarak mal ve hizmet fiyatlarını yukarı hareket ettirmiş gözükmektedir. Bu çerçevede, gıda fiyatlarını artıran kur artışının dikkate alınmaması yukarıdaki grafiğin yanlış okunmasına neden olmaktadır.

Şöyle ki 2017 itibarıyla Merkez Bankası’nın hedeflediği enflasyon oranı yüzde 5 iken Haziran ayına ulaşıldığında enflasyonun 10,90 olması para politikası uygulayıcılarını “günah keçisi” bulma endişesine sevk etmiştir. Bu nedenle, 28 Nisan 2017 tarihinde yayınlanan Enflasyon Raporu’nda gıda fiyatlarındaki artışın enflasyon hedefini olumsuz etkilediğine dair bir tespitle bulunulmuştur. Merkez Bankası’na göre gıda fiyatlarındaki artışın arka planında kuraklığın gıda arzı üzerindeki etkisi, TL’nin değer kaybı ve meyve sebze ihracatındaki artış yer almaktadır. Bu sorunun ise Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesi’nin (Gıda Komitesi) alacağı tedbirlerle çözüleceği varsayılmaktadır (TCMB, 2017).

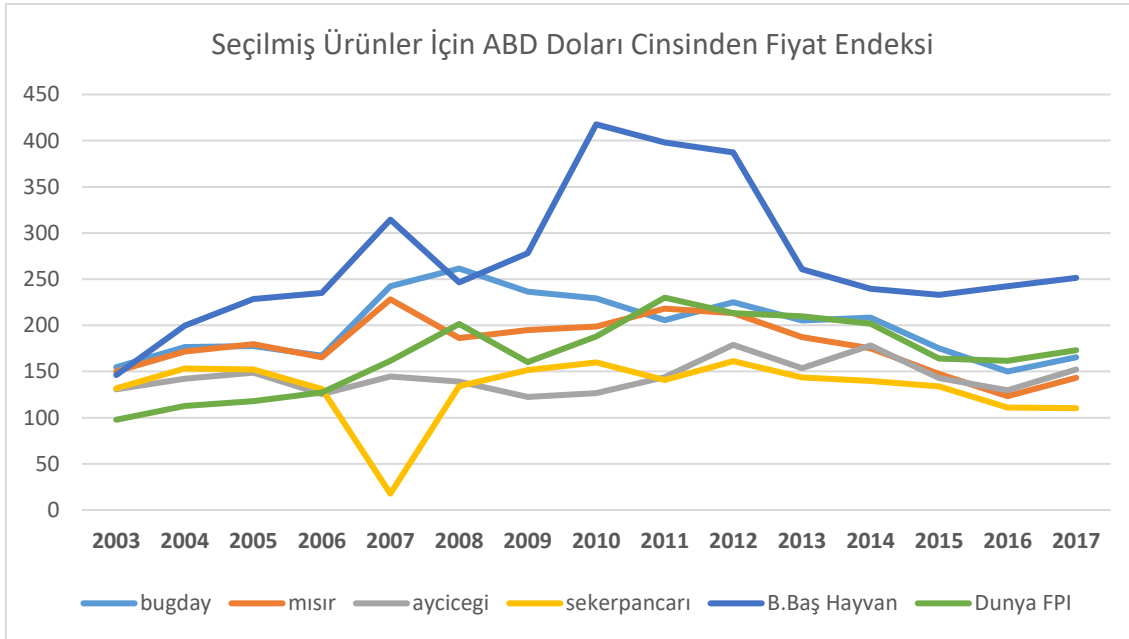
Gıda Komitesi’nin gıda fiyatlarındaki artış için ne tür bir tedbir alacağını açıkça ifade etmeyen Merkez Bankası yönetimi, Temmuz 2017 itibarıyla ithalat yapılarak gıda fiyatlarının düşürüleceği şeklindeki “mucize” çözümü Gıda Komitesi üzerinden kamuoyu ile paylaşmıştır. İthalat yaparak gıda fiyatlarını düşürmenin tarım üreticilerine vereceği zararı dikkate almayan Gıda Komitesi’nin yanıldığı bir diğer nokta ise gıda fiyatlarındaki artışın döviz kurlarındaki artış ile de yakından ilişkili olmasıdır. Gıda fiyatlarının ithalat vasıtasıyla düşürülmesi kararı tarımda dışa bağımlılığı artırırken aynı zamanda ülkeden döviz çıkışına neden olacağından kıt döviz kaynaklarının azalmasına da yol açacaktır. 2012 yılından itibaren artan döviz kurları, bu “mucize” çözümle daha da artacak gözükmektedir.

Öncelikle Gıda Komitesi’nin yanıldığı noktaya açıklık getirmekte yarar vardır. 2012-2017 döneminde yüzde 50 artan döviz kurları ile tarım üreticilerinin tohum, kimyasal gübre, ilaç, enerji ve mazot gibi girdi maliyetlerinde ciddi artış yaşanmıştır. Gıda fiyatlarındaki artışı tetikleyen unsurlardan biri olarak görülen maliyet artışlarının, ürün fiyatlarına da yansımaları kaçınılmaz olmuştur. Bununla birlikte, seçilmiş bazı tarımsal ürünlerin 2012-2017 dönemindeki fiyat artışlarına bakıldığında maliyet artışlarının gerisinde kalan bir fiyat artışı söz konusudur. Örneğin söz konusu dönemde buğday fiyatlarındaki artış

sadece yüzde 31, mısır fiyatları sadece yüzde 24, şeker pancarı fiyatları sadece yüzde 26 ve büyük baş hayvan ortalama fiyatları yüzde 22 artmıştır (TÜİK, 2017). Görüldüğü gibi döviz kurlarındaki artış nedeniyle maliyetleri yükselen tarım üreticileri ürünlerinin fiyatına artan maliyetleri tam olarak yansıtamamış gelirlerindeki azalmaya razı olmak zorunda kalmıştır.

Tarım ürün fiyatlarındaki artışı TL cinsinden ifade ettiğimizde az da olsa tarım üreticilerinin maliyetlerindeki artışı yansıtılabildiği sonucuna varabiliriz. Bir başka yanıltıcı nokta da burada ortaya çıkmaktadır. Seçilmiş tarım ürünlerinin fiyatını ABD doları olarak ele aldığımızda ise tarım üreticilerinin karşılaştığı gelir kaybı daha açık gözükmemektedir. Örneğin 1 ton buğday 2012 yılında 345 ABD doları iken 2017 yılında 253 dolara, 1 ton mısır 327 dolar iken 219 dolara, 1 ton şekerpancarı 79 dolar iken 54 dolara ve büyük baş hayvan ortalama fiyatı 1867 dolar iken 1211 dolara düşmüştür (TÜİK, 2017). Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere aslında tarım ürünlerinin fiyatında 2012-2017 yılında Gıda Komitesi'nin bakış açısının tersine ciddi düşüşler gerçekleşmiştir. Aşağıdaki grafikte bu düşüş daha açık gözükmemektedir.

Seçilmiş Ürünler Fiyat Endeksi Karşılaştırılması (2002 = 100)

Kaynak: FAO Food Price Index (2017); TÜİK, Tarımsal Ürün Fiyatları (2017)

Dünya fiyatlarına yakın seviyelerde gerçekleşen fiyatlar bir tarafa maliyetleri arttığı için zarar eden üreticilere Gıda Komitesi'nin (Merkez Bankası'nın telkini sonucunda) "sopası", tarım ürünlerinde gümrük vergilerini düşürerek ithalatı artırmak olmuştur. Bu "mucize çözüm" ile enflasyonu düşürmeyi planlayanların ne kadar yanıltıldığı kamuoyu tarafından yakın zamanda anlaşılacaktır.

Sonuç olarak; Türkiye’de gıda fiyatlarındaki artışın geri planında tarım üreticileri olmamasına rağmen üreticinin “günah keçisi” ilân edilmesi tarımda kendine yeterli olabilme imkânını orta vadede sekteye uğratacaktır. Gıda fiyatlarındaki artışın geri planında Merkez Bankası’nın uyguladığı “düşük faiz yüksek kur” politikası olmasına rağmen bu politikanın gizlenerek gıda fiyatlarını bahane olarak sunmak, sadece geçici bir çözüm olacaktır. Orta vadede TL’nin değerindeki istikrar korunmadığı ve ülke içinde oluşan gıda tedarik zincirindeki tekelleri kırılmadığı sürece Gıda Komitesi’nin bu kararı tarım üreticilerinin yoksullaşmasına neden olacaktır. “Mucize çözüm”, enflasyonu değil tarımsal üretimi düşürecek bir potansiyele sahip gözükmektedir. Oysa tarım sektörü Türkiye için hayati önemi haizdir ve uygulanacak tarım politikalarının öncelikle üretim odaklı olması, bunun için de üreticinin desteklenmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında, son zamanlarda atılan adımların ve getirilen çözüm önerilerinin yeterli olmadığı görülmektedir.

Notlar

TÜİK, (2017), TÜFE, www.tuik.gov.tr

TÜİK, (2017), Tarımsal Ürün Fiyatları, www.tuik.gov.tr

TCMB, (2017), Enflasyon Raporu II, www.tcmb.gov.tr

FAO, (2017), Food Price Index, www.fao.org.tr